

Date: 5th September-2026

UO'T 635.62(575.1)

QOVOQNING XASHAKI NAVLARINI BIOKIMYOVIY TARKIBIGA EKISH MUDDATI, EKISH SXEMASI HAMDA OZIQLANTIRISHNING TA'SIRI

Umurzoqova Umida Elmurod qizi

Samarqand davlat veterinariya medisinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti, tayanch doktoranti

Xalilov Nasriddin

Samarqand davlat veterinariya medisinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti professori

Annotasiya. Maqolada Samarqand viloyati sharoitida yirik mevali xashaki qovoqning (*Cucurbita mixima* Duchense) agroteknologik jarayonlarini – ekish muddati, sxemasi va mineral o'g'itlash fonida biostimulyatorlarni o'simlik mevasining biokimyoviy tarkibiga ta'siri to'g'risidagi ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: xashaki qovoq, ekish muddati, sxemasi, mineral o'g'it, biostimulyatorlar, quruq modda, monosaharidlar, kraxmal, kletchatka, protein.

Annotation. The article presents information on the influence of agrotechnological growing processes (timing and planting scheme, mineral fertilizer, biostimulants) on the formation of flowers and fruits of large-fruited pumpkin (*Cucurbita maxima* Duchense) in the conditions of the Samarkand region.

Key words: pumpkin, planting time, scheme, mineral fertilizer, biostimulants, number of flowers, number of fruits, fruit weight.

Аннотация. В статье представлены сведения влияние агротехнологических процессов выращивания (сроки и схема посадки, минеральные удобрения, биостимуляторы) на формирование биохимических показателей плодов тыквы крупноплодной (*Cucurbita maxima* Duchense) в условиях Самаркандской области.

Ключевые слова: тыква, сроки посадки, схема, минеральное удобрение, биостимуляторы, сухое вещество, monosaharidy, kraxmal, kletchatka, protein.

Kirish. Dunyo bo'yicha qovoq agrobiologiyasini o'rganish borasida bir qator ilmiy va amaliy ishlar bajarilgan. Bu ishlarning aksariyat qismi oziq-ovqat sanoatida foydalaniladigan qovoq navlarini yetishtirish borasida olib borilgan. Ayniqsa, bu yo'nalishda Yevropa mamlakatlarida, AQSH, Rossiya, Xitoy davlatlarida qovoq yetishtirish texnologiyasining zamonaviy ishlanmalari keng joriy qilingan. Bu davlatlarda qovoqning oziq-ovqat uchun ishlatiladigan navlarini agrobiologik va texnologik xususiyatlari, ularni qayta ishlash texnologiyasi chuqur o'rganilgan va o'rganilmoqda. Biroq ko'pgina mamlakatlarda xashaki qovoq navlarining agrotexnikasi va texnologiyasi sohasidagi ilmiy tadqiqotlarning salmog'i yuqori yemas.

Dala tajribasi uslubi. Dala tajribasi 3 omilli hisoblanadi, qaytarilish soni 3 ta. Tajriba tuzilmasiga asosan 18 ta variant mavjud bo'lib, tajriba xashaki qovoqning 2 ta navi – Stofuntovaya va Bahodir navlarida olib boriladi. Xashaki qovoqning 3 ta ekish muddati –

Date: 5th September-2026

5 aprel, 15 aprel va 25 aprel, 2 ta ko'chat ekish sxemasi (290x70):2x90 va (290x90):2x90, 3 ta o'g'itlash me'yorlari – N₁₀₀P₁₀₀K₅₀ (fon), fon+Avangard start va fon+BJI-77.

Tadqiqot natijalari. Qovoq mevasining biokimyoviy tarkibi uning oziqaviy xususiyatlarini belgilaydi. Chorvachilik va parrandachilikda xashaki qovoqdan foydalanishda uning biokimyoviy tarkibi muhim ahamiyat kasb etadi. Bu ko'rsatkichlarga yetishtirish sharoitlari, xususan, ekish muddati va sxemasi hamda oziqlanish darajasi ma'lum darajada ta'sir ko'rsatadi.

Samarqand viloyatining sug'oriladigan o'tloqi-bo'z tuproqlari sharoitida qovoqning xashaki Stofuntovaya va Bahodir navlarini yetishtirish texnologiyasida ekish muddati va sxemasi, o'g'itlashning uning biokimyoviy tarkibiga ta'sirini o'rganish organik mevalarning nafaqat oziqaviy, balki biologik qiymatini baholash va ularni yem-xashak sifatida foydalanishda chorva hayvonlari hamda parrandalarning sutkalik oziqaga bo'lgan ehtiyojini hisoblash imkonini beradi.

Qovoqning biokimyoviy tarkib ko'rsatkichlariga agrotexnologik omillar, ekish muddati va sxemasi hamda oziqlantirish usullari yuqori darajada ta'sir ko'rsatishi aniqlandi.

Qovoqning biokimyoviy ko'rsatkichlaridan quruq modda miqdori doimiy massaga aylanguncha quritishga asoslangan andoza uslubda aniqlandi. Olingan ma'lumotlarni tahlil qilganimizda, Stofuntovaya navida 5-aprel sanasida urug' (290x70):2x90 sm sxemada ekilib, N₁₀₀P₁₀₀K₅₀ mineral o'g'itlash fonida Avangard Start o'sishni boshqaruvchi preparati qo'llanilganida, nazorat variantiga nisbatan quruq modda miqdori 17,6 %, monosaxaridlar 7,7 %, kraxmal 2,3 %, kletchatka 2,0 %, protein esa 1,7 % ga oshganligi qayd etildi. VL-77 preparati qo'llanilganida esa nazorat variantiga nisbatan quruq modda miqdori 18,7 %, monosaxaridlar 6,4 %, kraxmal 3,7 %, kletchatka 2,1 %, protein esa 2,2 % ga oshganligi qayd etildi. Bu ekish muddatida (290x90):2x90 sm ekish sxemasida, mineral o'g'itlar fonida Avangard Start o'sishni boshqaruvchi preparati qo'llanilgan variantda quruq modda miqdori 17,9 %, monosaxaridlar 3,9 %, kraxmal 3,5 %, kletchatka 1,1 %, protein esa 1,7 % ga oshganligi aniqlandi.

Qovoqning biokimyoviy ko'rsatkichlari bo'yicha 15-aprel ekish muddatida o'rganilgan ikkala sxemada ham o'sishni boshqaruvchi preparatlarning samaradorligi yuqori bo'lganligi aniqlandi.

Qovoq urug'i 15-aprel kunida (290 x 70): 2 x 90 sxemada ekilib, "Avangard Start" o'sishni boshqaruvchi preparati qo'llanilganda N₁₀₀P₁₀₀K₅₀ fonida nazorat variantiga nisbatan quruq modda miqdori 11,5 % ga, monosaxaridlar 6,1 % ga, kraxmal 2,9 % ga, kletchatka 4,4 % ga, protein esa 2,3 % ga oshganligi qayd etildi. Bu ko'rsatkichlar VL-77 preparati qo'llanilganida biroz yuqori raqamlarda bo'lishi aniqlandi.

Shuni ta'kidlash lozimki, qovoqning Stofuntovaya navida barcha ekish muddatlari va sxemalarida mineral o'g'it N₁₀₀P₁₀₀K₅₀ hamda "Avangard Start" va VL-77 o'sishni boshqaruvchi preparatlarini qo'llash mevaning biokimyoviy tarkibiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Bunda barcha biokimyoviy ko'rsatkichlar, ayniqsa, quruq modda va monosaxaridlar miqdori keskin oshganligi ta'kidlandi.

Date: 5th September-2026

Qovoqning 25-apreldagi ekish muddatida barcha variantlarda olingan ma'lumotlar 15-apreldagiga nisbatan past ko'rsatkichlarda bo'ldi.

Qovoqning xashaki Bahodir navining biokimyoviy tarkibini ekish muddatlari va sxemalari hamda N₁₀₀P₁₀₀K₅₀ mineral o'g'it fonida "Avangard Start" va VL-77 o'sishni boshqaruvchi preparatlari ta'sirida biokimyoviy tarkibi bo'yicha olingan ma'lumotlar yo'nalishi jihatidan Stofuntovaya navi bilan bir xil, lekin raqamlar bo'yicha biroz past ko'rsatkichlarda bo'ldi. Faqat quruq modda miqdori Bahodir navida o'rganilgan boshqa navga nisbatan ko'proq bo'lganligi aniqlandi.

Xulosa. Qovoqning xashaki navlaridan Stofuntovaya va Bahodir navlarini turli ekish muddatlari va ekish sxemalarida, N₁₀₀P₁₀₀K₅₀ mineral o'g'it fonida o'sishni boshqaruvchi "Avangard Start" va VL-77 preparatlarini qo'llagan holda yetishtirish barcha o'rganilgan variantlarda mevaning biokimyoviy ko'rsatkichlari quruq modda, monosaharidlari, kraxmal, kletchatka va protein miqdorining ma'lum darajada oshishiga olib keldi. Ayniqsa, ekish muddati aprel oyining o'rtalariga to'g'ri kelgan variantlarda ushbu ko'rsatkichlar yuqori darajada bo'lganligi aniqlandi.

ADABIYOTLAR:

1. Останакулов Т.Э., Зуев В.У., Қодирхўжаев О.Қ. Сабзавотчилик //Тошкент,- 2009,-302-321б.
2. Бўриев Х.Ч., Ашурметов О.А. Полиэкинлари биологияси ва етиштириш технологияси // Тошкент.- 'Меҳнат.-2000.
3. Мамонов, Е.В. Применение регуляторов роста растений на культурах семейства Тыквенные (Cucurbitaceae) // Известия ТСХА. – 2012. - № 2. – С. 74-78.
4. Шапошников, Д.С. Влияние площадей питания, доз и способов внесения минеральных удобрений на урожайность и качество плодов тыквы кустовой формы / Труды Кубанского государственного аграрного университета. – 2019. - № 81. – С. 235-23